

ΑΜΦΙΒΙΟΝ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΙΟΤΟΠΩΝ - ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ • ΤΕΥΧΟΣ 40 • ΔΡΧ. 400
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2001

με την υποστήριξη του ΥΠΕΧΩΔΕ

10 Χρόνια ΕΚΒΥ

Η πορεία και το μέλλον
μιας δεκαετούς προσπάθειας

Η Στρατηγική
της Ευρωπαϊκής Ένωσης
για την Αειφόρο Ανάπτυξη

Η Ευρωπαϊκή Νομοθεσία
για την Προστασία των Υδάτων

Νέα Προσέγγιση στην Αξιολόγηση
της Ποιότητας των Ποταμών

Επιχορηγήσεις και βραβεύσεις
για τη διατήρηση των υγροτόπων

Σε αυτό το τεύχος

Αποτέλεσμα της ωρίμανσης μιας ιδέας, που τη γέννησε η εργασία στο πεδίο, στο εργαστήριο, στα γραφεία των υπουργείων και άλλων φορέων, καθώς και της συλλογικής προσπάθειας πολλών ατόμων, το ΕΚΒΥ ξεκίνησε πριν από δέκα έτη να λειτουργεί με θεμελιώδη αρχή τη σκληρή εργασία και την απόλυτη αφοσίωση στη φυσική κληρονομιά και στον πολιτισμό μας. Αρχικά, με κύριο αντικείμενο τους υγροτόπους και στη συνέχεια και τα υπόλοιπα φυσικά οικοσυστήματα, το ΕΚΒΥ σήμερα παράγει γνώση, παρέχει πληροφόρηση, συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση και την εκπαίδευση, υποβάλλει προτάσεις και προειδοποιεί για κινδύνους που απειλούν το φυσικό περιβάλλον (σελ. 3).

Μέσα από μια δημιουργική πορεία δέκα ετών με λάθη και επιτυχίες, το ΕΚΒΥ αισιοδοξεί και με βάση τη συσσωρευμένη γνώση και πείρα χαράζει την πορεία του στο μέλλον. Άμεσα σχέδιά του η δραστηριοποίησή του σε τομείς που έχει ήδη αναπτύξει και σε νέα δυναμικά αντικείμενα (σελ. 6).

Τον Ιούνιο του 2001 το Συμβούλιο Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκανε αποδεκτή την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη "Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη". Η πρόταση θέτει τις βάσεις για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή μέτρων, που θα υποστηρίξουν την αειφόρο ανάπτυξη, ενώ αρκετές φορές ακροβατεί στην προσπάθεια να συνταιριάσει την οικονομική πρόοδο, την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική συνοχή (σελ. 8).

Το 1995, οι ευρωπαϊκές περιβαλλοντικές υπηρεσίες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπήρχε ανάγκη για ριζική αλλαγή και αναδόμηση της πολιτικής της Κοινότητας στην προστασία των υδάτων. Με γνώμονα τις συμβουλές όλων των ενδιαφερόμενων πλευρών η Επιτροπή υιοθέτησε το 2000 την Οδηγία Πλαίσιο για τα νερά, επιδίωξη της οποίας είναι η επίτευξη της καλής κατάστασης των επιφανειακών και υπογείων υδάτων στις ευρωπαϊκές χώρες (σελ. 11).

Η ολοκληρωμένη εκτίμηση της ποιότητας των ποτάμιων οικοσυστημάτων προϋποθέτει την παρακολούθηση τόσο των βιοτικών όσο και των γεωμορφολογικών και υδρολογικών γνωρισμάτων των ποταμών. Το 1994, αρχικά στην Αγγλία και αργότερα σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, χρησιμοποιήθηκε ένα νέο σύστημα εκτίμησης της οικολογικής ποιότητας των οικοσυστημάτων αυτών, που πρόσφατα άρχισε να εφαρμόζεται σε πειραματικό επίπεδο και στην Ελλάδα (σελ. 13).

Ελληνική διάκριση στον Διαγωνισμό για εικονογράφους πουλιών που έγινε στο Λονδίνο. Ο Πασχάλης Δουγαλής πήρε το δεύτερο βραβείο για τα σκίτσα του με πουλιά εντυπωσιάζοντας τους κριτές για την πρωτοτυπία και την αρμονία των έργων του (σελ. 14).

Η Μεσόγειος στο επίκεντρο της έρευνας. Πεντακόσιοι πενήντα και πλέον σύνεδροι παρακολούθησαν το 36ο Συνέδριο της Διεθνούς Επιτροπής για την Έρευνα στη Μεσόγειο (CIESM), που έγινε στο Μονακό με ανακοινώσεις από την εκτεταμένη ερευνητική δραστηριότητα που υπάρχει για την περιοχή. Αξιοσημείωτη, ωστόσο, ήταν η έλλειψη θεματολογίας σχετικής με την εφαρμοσμένη διαχείριση και την προστασία της Μεσογείου (σελ. 15).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΟΤΟΠΩΝ - ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ

Η αρχή και η δεκαετής πορεία

Το βιοτικό επίπεδο στην πατρίδα μας έχει ανέλθει εντυπωσιακά κατά τα τελευταία 40 χρόνια. Η άνοδος στηρίχθηκε στους φυσικούς μας πόρους. Παράλληλα, όμως, προκλήθηκαν υποβαθμίσεις και καταστροφές τόσο στους ίδιους τους πόρους όσο και στα φυσικά οικοσυστήματα. Τη μεγαλύτερη ίσως πίεση δέχθηκαν οι υγρότοποι. Με σκοπό κυρίως την αύξηση της γεωργικής παραγωγής και την καταπολέμηση της ελνοασίας θυσιάστηκαν τα δύο τρίτα της υγροτοπικής μας έκτασης κατά το 1920-1980. Μια θυσία που θα μπορούσε να ήταν πολύ μικρότερη, αν τότε υπήρχε επαρκής γνώση.

Οι υποβαθμίσεις πολλών υγροτόπων εξακολούθησαν και τη δεκαετία του 1980, προκαλώντας εντεινόμενες ανησυχίες στις περιβαλλοντικές οργανώσεις (ελληνικές και διεθνείς), στα στελέχη της δημόσιας διοίκησης και στους ειδικούς επιστήμονες. Επιθυμία όλων ήταν όχι απλώς να αρχίσει να εφαρμόζεται η Σύμβαση Ραμσάρ, αλλά να ενδυναμωθεί η γνώση, να ευαισθητοποιηθούν οι πολίτες και οι χρήστες των υγροτοπικών αξιών και να προωθηθεί στην πράξη με όλους τους δυνατούς τρόπους η αειφορική διαχείριση.

Τέσσερα από τα θετικότερα υπέρ των υγροτόπων γεγονότα της δεκαετίας του 1980 (λίγο γνωστά στο ευρύ κοινό) ήταν, κατά χρονολογική σειρά, τα ακόλουθα:

- Η ανάθεση από το ΥΠΕΧΩΔΕ σε πολυπληθείς ομάδες επιστημόνων, της εκπόνησης ειδικών μελετών για όλους σχεδόν τους διεθνούς σημασίας υγροτόπους μας.
- Η χρηματοδότηση οικολογικών πρωτοβουλιών για νέους από το Υφυπουργείο Νέας Γενιάς.
- Η εκπόνηση ολοκληρωμένης περιβαλλοντικής μελέτης για τον Εθνικό

▲ Από τη Συνέντευξη Τύπου για τα τρία πρώτα έτη λειτουργίας του ΕΚΒΥ, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ

► Το πρώτο σεμινάριο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης το 1992 Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ

► Το εσωτερικό του πρώτου κτηρίου, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ

1991
2001
EKBY

Το πρώτο κτήριο του EKBY, ▲
Φωτ. Αρχείο EKBY

Συνάντηση
Συμβουλευτικής
Επιτροπής,
Φωτ. Αρχείο EKBY

Δρυμό Πρεσπών κατ' ανάθεση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι Πρέσπες είναι η περισσότερο μελετηθείσα υγροτοπική περιοχή της Ελλάδας και εκείνη όπου αναπτύχθηκαν οι περισσότερες πρωτοβουλίες από λάτρεις της φύσης.

- Η διεξαγωγή του διετούς διεπιστημονικού έργου "Προστασία και Διαχείριση των Ελληνικών Υγροτόπων: Στρατηγικές και Σχέδιο Δράσης" υπό τον συντονισμό του Εργαστηρίου Οικολογίας και Προστασίας Περιβάλλοντος του Τμήματος Γεωπονίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, του Παγκόσμιου Ταμείου για τη Φύση-WWF και της Παγκόσμιας Ένωσης για τη Διατήρηση της Φύσης-IUCN. Το έργο ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 1989 με πενήνήμερη συνάντηση εργασίας στη Θεσσαλονίκη, στην οποία μετείχαν έλληνες και ξένοι ερευνητές καθώς και στελέχη των Υπουργείων ΠΕΧΩΔΕ και Γεωργίας. Στους μήνες που ακολούθησαν τη συνάντηση, το Σχέδιο Δράσης παρου-

σιάσθηκε και συζητήθηκε σε στελέχη δημόσιας διοίκησης και επιστήμονες, εκατοντάδες εκπροσώπους περιβαλλοντικών οργανώσεων και παραγωγικών τάξεων κατά τη διάρκεια τριών ημερίδων στην Αθήνα, στην Ξάνθη και στην Πάτρα. Το σχέδιο βελτιώθηκε με τις υποδείξεις εκείνων που συμμετείχαν στις ημερίδες και υποβλήθηκε προς την Πολιτεία.

Μεταξύ των προτάσεων του Σχεδίου Δράσης ήταν να δημιουργηθεί ένα ίδρυμα για τους ελληνικούς υγροτόπους. Η πρώτη, όμως, ιδέα για ένα τέτοιο ίδρυμα είχε διαμορφωθεί πέντε χρόνια νωρίτερα στην Πρέσπα κατά την εκπόνηση της ολοκληρωμένης περιβαλλοντικής μελέτης που προαναφέρθηκε.

Το ΥΠΕΧΩΔΕ υιοθέτησε την πρόταση και την προώθησε το 1989-90 στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΓΔ XI) για συγχρηματοδότηση. Οι πιστώσεις εγκρίθηκαν το 1990 και οι συγχρηματοδοτές ανέθεσαν το έργο της δημιουργίας του ιδρύματος (με τον τίτλο Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων) στο Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας ως τον πιο κατάλληλο, εξαιτίας της τριαντακονταετούς προσφοράς του, οργανισμό.

Η εκτενής αναφορά μας στην πρώτη ιστορία του EKBY αποσκοπεί στο να δείξει ότι η δημιουργία του ήταν αποτέ-

Αγιασμός κατά τις εργασίες θεμελίωσης του νέου κτηρίου, Φωτ. Αρχείο EKBY

λεσμα της ωρίμανσης μιας ιδέας, την οποία γέννησε η εργασία στο πεδίο, στο εργαστήριο, στις αίθουσες διδασκαλίας, στα γραφεία των υπουργείων, περιβαλλοντικών οργανώσεων, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των δημοσιογράφων. Αποτέλεσμα συλλογικής προσπάθειας εκατοντάδων ατόμων, ελλήνων και ξένων που αναγνωρίστηκε από την Ελληνική Πολιτεία και από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η λειτουργία του ΕΚΒΥ ακολούθησε το δίδαγμα της συλλογικής προσπάθειας και τη θεμελιώδη αρχή του Άγγελου και της Νίκης Γουλανδρή: σκληρή εργασία και απόλυτη αφοσίωση στη διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς και του πολιτισμού μας.

Το ΕΚΒΥ λειτουργεί ως επιστημονικά αυτόνομος οργανισμός του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας από τον Σεπτέμβριο του 1991 στη Θέρμη, μέσα στο Αγρόκτημα του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης το οποίο έχει προσφέρει πολύπλευρη στήριξη.

Οι υγρότοποι ήταν το κύριο αντικείμενο του ΕΚΒΥ κατά τα πρώτα έτη της λειτουργίας του. Οι ανάγκες, όμως, της ελληνικής κοινωνίας διέυρναν τον προσανατολισμό του. Το ενδιαφέρον του σήμερα περιλαμβάνει και τα υπόλοιπα φυσικά οικοσυστήματα καθώς και τα αγροοικοσυστήματα.

Σήμερα ο γενικός επιχειρησιακός του σκοπός είναι να συμβάλλει στην αιεφορία των υδατικών, εδαφικών και γενετικών πόρων στην Ελλάδα, στην Ευρώπη και στη Μεσόγειο.

Αναλυτικότερα το ΕΚΒΥ:

- Παράγει γνώση και παρέχει πληροφόρηση.
- Παρακολουθεί μεταβολές και κινδύνους και προειδοποιεί για αυτούς.
- Ευαισθητοποιεί το κοινό στην ανάγκη της αιεφορικής χρήσης των πόρων.
- Προωθεί την εκπαίδευση και την κατάρτιση σε θέματα προστασίας και διατήρησης των φυσικών πόρων και του φυσικού περιβάλλοντος.
- Μελετά και υποβάλλει προτάσεις για συγκεκριμένες δράσεις, αλλά και για γενικότερη πολιτική, συμβατή με την

αρχή της αιεφορίας.

Πολλοί και φιλόδοξοι οι σκοποί, οι οποίοι μόνο με ευρείες συνεργασίες μπορούν να προωθηθούν.

Η παραγωγική πορεία του ΕΚΒΥ κατά την πρώτη δεκαετία της λειτουργίας του περιλαμβάνει:

- Τις Απογραφές των Ελληνικών Υγροτόπων του 1994 και του 2000.
- Τον επιστημονικό συντονισμό του μεγάλου έργου καταγραφής των οικοτόπων και ειδών της χώρας για την ίδρυση του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000.
- Τη συμμετοχή στην επεξεργασία της Εθνικής Στρατηγικής για τους Υγροτοπικούς Πόρους και της Εθνικής Στρατηγικής για τους Γεωργικούς Πόρους.
- Την αξιοποίηση, με οργανωμένο τρόπο, από το ΥΠΕΧΩΔΕ της τεχνολογίας και της πληροφορίας για ποικίλα θέματα.
- Τη συμμετοχή σε ειδικές θετικές προσπάθειες των Υπουργείων ΠΕΧΩΔΕ, Γεωργίας, Ανάπτυξης και Παιδείας καθώς και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Τη διεθνή παρουσία του με τη συμμετοχή στην Πρωτοβουλία για τους Μεσογειακούς Υγροτόπους (γνωστή ως MedWet), τη συνεργασία με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος και με το Ευρωπαϊκό Θεματικό Κέντρο για τη Διατήρηση

της Φύσης και τη Βιοποικιλότητα, την εκπροσώπηση σε επιστημονικές επιτροπές διεθνών οργανισμών, τη μεταφορά τεχνολογίας μέσω της εκπόνησης έργων στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης κ.λπ.

- Την εισαγωγή νέων στον ελληνικό χώρο προσεγγίσεων για την αξιολόγηση και αποκατάσταση λειτουργιών οικοσυστημάτων και για την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών, εδαφικών και γενετικών πόρων σε επίπεδο λεκάνης απορροής.
- Την ανάπτυξη πληροφοριακών συστημάτων και εργαλείων λήψης αποφάσεων για τη διαχείριση των ανανεώσιμων φυσικών πόρων.
- Το ενημερωτικό και εκπαιδευτικό έργο του.

Η αρχή της νέας δεκαετίας βρίσκει το ΕΚΒΥ με προσωπικό 40 περίπου ατόμων που εργάζεται σε ειδικά εξοπλισμένο κτήριο 1.200 τετραγωνικών μέτρων, πολύ κοντά σε έξι συναφή ιδρύματα, σε δύο πανεπιστήμια και σε σπουδαία οικοσυστήματα. Η πείρα που αποκτήθηκε, μέσα από τις επιτυχίες και τα λάθη του, του επιτρέπουν τη φιλοδοξία της μεγαλύτερης και ευρύτερης προσφοράς στους πολίτες της Ελλάδας, της Ευρώπης και των άλλων χωρών της Μεσογείου.

Π. Α. Γεράκης

Το νέο κτήριο του ΕΚΒΥ, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Σ. Μηλιώνης

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΟΤΟΠΩΝ - ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ

Το μέλλον μιας δεκαετούς προσπάθειας

Το 2001, το EKBY κλείνει μια παραγωγική δεκαετία έρευνας, στρατηγικού σχεδιασμού, πληροφόρησης, ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης, συντονισμού έργων και ανάπτυξης συνεργασιών με εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς. Στα δέκα πρώτα έτη λειτουργίας του EKBY συσσωρεύθηκε γνώση και πείρα, εκπαιδεύθηκε αυστηρά επιλεγμένο προσωπικό, αναπτύχθηκαν αποτελεσματικές διαδικασίες και δίκτυο συνεργατών και, κυρίως, δημιουργήθηκε ένα δοκιμασμένο σύνολο αξιών και αρχών. Το EKBY έχει με τον τρόπο αυτό αναπτύξει την ικανότητα να προωθεί σταθερά τους σκοπούς του, ενώ ταυτόχρονα προσαρμόζεται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες του περιβάλλοντός του.

Διοργάνωση της πρώτης συνάντησης της Μεσογειακής Επιτροπής Υγροτόπων στη Θεσσαλονίκη, Φωτ. Αρχείο EKBY / Σ. Μηλιώνης

Ο σχεδιασμός του EKBY για το μέλλον περιλαμβάνει τη δραστηριοποίησή του τόσο στους ώριμους τομείς που ήδη ανέπτυξε όσο και σε νέα δυναμικά αντικείμενα.

Συγκεκριμένα, για την επόμενη τριετία ο προγραμματισμός του EKBY εστιάζεται στο να αναπτύξει τις ακόλουθες δραστηριότητες (η κατάταξη είναι θεματική και όχι ιεραρχική):

- Ανάπτυξη στρατηγικών και σχεδιασμός δράσεων για τη διατήρηση των ανανεώσιμων φυσικών πόρων.
- Σχεδιασμός ολοκληρωμένης διαχείρισης υδατικών και εδαφικών πόρων σε επίπεδο λεκάνης απορροής.
- Αξιολόγηση, ανόρθωση και αποκατάσταση λειτουργιών υγροτόπων και εδαφών.
- Απογραφή, χαρτογράφηση και παρακολούθηση υγροτόπων.
- Δημιουργία τεχνητών υγροτόπων.
- Ανάπτυξη μεθόδων και τεχνολογιών

για την παρακολούθηση υδρολογικών, εδαφικών και βιοτικών παραμέτρων και αξιοποίησή τους στην εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60/EK "για τη θέσπιση Κοινοτικού πλαισίου δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων".

- Ανάπτυξη πληροφοριακών συστημάτων και εργαλείων λήψης αποφάσεων για τη διαχείριση ανανεώσιμων φυσικών πόρων.
- Επιστημονική συμβολή στην εφαρμογή της Οδηγίας 92/43/EOK και στην ίδρυση του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 στην Ελλάδα. Παροχή τεχνογνωσίας στις υπό ένταξη στην ΕΕ χώρες.
- Επιστημονική και τεχνική υποστήριξη στην εγκατάσταση και λειτουργία συστήματος διοίκησης και διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών για τη διατήρηση της φύσης. Η υποστήριξη αφορά κυρίως στην ίδρυση φορέων διαχείρισης, στη διαμόρφω-

ση ενιαίας προσέγγισης σε θέματα παρακολούθησης και διαχειριστικών μελετών και στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών.

- Υλοποίηση έργων διατήρησης και διαχείρισης της φύσης σε επιλεγμένες περιοχές.
- Σχεδιασμός ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιων ζωνών. Ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ Μεσογειακών χωρών.
- Τομεακές πολιτικές και αιεφόρος ανάπτυξη. Προώθηση μεθόδων αιεφορικής γεωργίας, μέσω της συμβολής στον σχεδιασμό και στην αξιολόγηση εφαρμογής αιεφορικών πρακτικών. Προώθηση εφαρμογής και αξιολόγηση άσκησης αιεφορικού τουρισμού σε προστατευόμενες περιοχές. Διερεύνηση θεμάτων αιεφορικής διαχείρισης δασών και άσκησης δασοπονίας πολλαπλών σκοπών.
- Έρευνα των κοινωνικών και οικονομικών διαστάσεων της διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος.
- Ανάπτυξη διεθνών συνεργασιών, με έμφαση στην περιοχή της ΝΑ Ευρώπης και στη λεκάνη της Μεσογείου. Συμμετοχή σε διεθνείς πρωτοβουλίες και οργανισμούς.
- Σχεδιασμός και υλοποίηση δράσεων περιβαλλοντικής ενημέρωσης και κατάρτισης.
- Υλοποίηση δράσεων και έργων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού.
- Δημιουργία και οργάνωση υποδομών και μέσων ερμηνείας περιβάλλοντος.

Για να επιτύχει στις προτεραιότητες που θέτει το μέλλον, το EKBY επενδύει στην εσωτερική του οργάνωση, στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού του, στην υιοθέτηση διαδικασιών και πρακτικών διασφάλισης ποιότητας και στην ανάπτυξη αποδοτικών συνεργασιών με άλλους οργανισμούς.

Ειδικότερα, οι επιδιωκόμενες συνεργασίες θα αφορούν κυρίως:

- το ΥΠΕΧΩΔΕ, το Υπουργείο Γεωργίας, το Υπουργείο Παιδείας, το

Υπουργείο Εργασίας και τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας,

- τις Περιφέρειες,
- την Τοπική Αυτοδιοίκηση,
- οργανισμούς στην Ελλάδα, στις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης και

- τις μη κρατικές περιβαλλοντικές οργανώσεις.

Το προσωπικό του EKBY αισιοδοξεί για το μέλλον. Η αισιοδοξία του βασίζεται λιγότερο στις επιτυχίες της περασμένης δεκαετίας και περισσότερο

▲ Συνάντηση εργασίας για τους υγροτόπους στο EKBY, Φωτ. Αρχείο EKBY / Φ. Γρηγοριάδης

▲ Δειγματοληψία για την παρακολούθηση βαρέων μετάλλων στο Δέλτα του Αξιού, Φωτ. Αρχείο EKBY

στις ΗΠΑ με συναφείς σκοπούς και ομοειδή αντικείμενα εργασιών,

- υπερεθνικούς οργανισμούς (υπηρεσίες και οργανισμούς της ΕΕ, διεθνείς συμβάσεις, το Δίκτυο MedWet κ.λπ.) και

στην αποφασιστικότητά του να βελτιώνει συνεχώς τις ικανότητές του, να διδάσκεται από τα λάθη του και να είναι έτοιμο να ανταποκρίνεται ταχύτατα στις νέες ανάγκες και προκλήσεις.

Ευτυχία Αλεξανδρίδου

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγχρωμων

Τον Ιούνιο του 2001, το Συμβούλιο Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Γκέτεμποργκ, έκανε αποδεκτή την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη "Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη". Η απόφαση του Συμβουλίου σηματοδοτεί την οριστικοποίηση των διαβουλεύσεων που ξεκίνησαν στις αρχές του 2000. Πιο συγκεκριμένα, τον Δεκέμβριο του 1999 το Συμβούλιο Κορυφής του Ελσίνκι είχε ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή "να προτείνει μία μακροπρόθεσμη στρατηγική, που θα συνδυάζει πολιτικές με στόχο την οικονομική, κοινωνικά και οικολογικά αειφόρο ανάπτυξη, και η οποία θα υποβληθεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου 2001".

Η Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη

Στηριζόμενες στην εντολή αυτή, οι υπηρεσίες της Επιτροπής συνέταξαν ένα κείμενο διαβούλευσης, το οποίο και έθεσαν σε δημόσιο διάλογο. Το κείμενο έφερε στην επιφάνεια ορισμένες τάσεις που είναι ασύμβατες με την έννοια της αειφορίας, οι οποίες θα πρέπει να αντιμετωπισθούν επειγόντως, και ανέλυε τις κύριες κινητήριες δυνάμεις που βρίσκονται πίσω από τις τάσεις αυτές. Αφού υποβλήθηκαν προτάσεις από πολλούς ενδιαφερόμενους, η Επιτροπή εξέδωσε το τελικό κείμενο στις 15 Μαΐου του 2001, το οποίο έγινε αποδεκτό από το Συμβούλιο Κορυφής.

Η Στρατηγική της ΕΕ για την Αειφόρο Ανάπτυξη υιοθετεί τον ορισμό

της επιτροπής Brundtland, σύμφωνα με την οποία "Αειφόρος ανάπτυξη είναι εκείνη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να διακυβεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες". Προχωρώντας σε μία περισσότερο πολιτική θέση, η Στρατηγική αποδέχεται ότι, για να επιτευχθεί στην πράξη η αειφόρος ανάπτυξη, απαιτείται "η οικονομική αύξηση να υποστηρίζει την κοινωνική πρόοδο και να σέβεται το περιβάλλον, η κοινωνική πολιτική να αποτελεί το υπόβαθρο της οικονομικής επίδοσης και η περιβαλλοντική πολιτική να είναι οικονομικά αποδοκτική". Γίνεται αντιληπτό, λοιπόν, ότι η αειφόρος

ανάπτυξη έχει τρεις συνιστώσες, την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική, θέση που υποστηρίζεται άλλωστε από πολλούς ειδικούς επιστήμονες εδώ και πολλά έτη.

Η άποψη αυτή θέτει τις βάσεις για τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση μέτρων, τα οποία θα υποστηρίζουν την αειφόρο ανάπτυξη και καθιστά εφαρμόσιμες τις αποφάσεις των συνόδων κορυφής της Λισσαβόνας και της Στοκχόλμης. Στις συνόδους εκείνες, είχε εντοπισθεί το κοινωνικό έλλειμμα της αναπτυξιακής πολιτικής της ΕΕ και είχαν προταθεί δείκτες μέτρησης της κοινωνικής επίδοσης των κρατών μελών. Η ΕΕ έχει σήμερα στη διάθεσή της διάφορους δείκτες μέτρησης της οικονομικής ανάπτυξης (σύμφωνο σταθερότητας) και της κοινωνικής συνοχής (δείκτες κοινωνικής επίδοσης). Οι δείκτες αυτοί, συνδυαζόμενοι με δείκτες περιβαλλοντικής επίδοσης και συμμόρφωσης των κρατών μελών, επιτρέπουν να παρακολουθούνται οι πολιτικές για την αειφόρο ανάπτυξη, τόσο σε επίπεδο κρατών όσο και σε επίπεδο ΕΕ.

Η σημασία την οποία δίνει η ΕΕ στην αειφόρο ανάπτυξη, γίνεται εμφανής από το γεγονός ότι υποστηρίζει πως *"Η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη θα πρέπει να αποτελέσει τον καταλύτη για τους σχεδιαστές πολιτικής και την κοινή γνώμη τα ερχόμενα έτη και να καταστεί καθοδηγητική δύναμη για τη μεταρρύθμιση των θεσμικών οργάνων και για αλλαγές στη συμπεριφορά των επιχειρήσεων και καταναλωτών"*. Το όραμα αυτό, όπως παραδέχεται και η ίδια η Επιτροπή, είναι φιλόδοξο. Για να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ του οράματος αυτού και της πρακτικής πολιτικής δράσης, η Επιτροπή προτείνει *"να εστιάζεται η στρατηγική σε ένα μικρό αριθμό προβλημάτων τα οποία θέτουν σοβαρή ή μη αναστρέψιμη απειλή για τη μελλοντική ευημερία της ευρωπαϊκής κοινωνίας"*.

Τα προβλήματα αυτά είναι κατά την Επιτροπή τα ακόλουθα:

- Η υπερθέρμανση του πλανήτη λόγω των ανθρωπογενών εκπομπών

αερίων που είναι υπεύθυνα για τη δημιουργία του φαινομένου του θερμοκηπίου.

- Η αύξηση που παρουσιάζουν τα ανθεκτικά, στα αντιβιοτικά φάρμακα, στελέχη ορισμένων ασθενειών, και εν δυνάμει, οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των πολυάριθμων χημικών ουσιών που χρησιμοποιούνται καθημερινώς.
- Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός και οι άμεσες επιπτώσεις τους, δηλαδή η επισφαλής υγεία, οι αυτοκτονίες και η μόνιμη ανεργία.
- Η γήρανση του πληθυσμού.
- Η επιτάχυνση της μείωσης της βιοποικιλότητας, η δραστική μείωση των αλιευτικών αποθεμάτων, η συσσώρευση απορριμμάτων και η απώλεια και χαμηλή γονιμότητα των εδαφών.
- Η συμφόρηση στις μεταφορές.
Το κείμενο της Στρατηγικής προβλέπει ότι η αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών μπορεί να επιτευχθεί με δράση σε τρεις τομείς:

Παραδοσιακός οικισμός στη Μάνη, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγχρωμοι

1. Μια δέσμη με διαγώνιες προτάσεις και συστάσεις, ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των πολιτικών και να επιτευχθεί η αειφόρος ανάπτυξη.
2. Μια δέσμη κύριων σκοπών και ειδικών μέτρων σε επίπεδο ΕΕ για την αντιμετώπιση των ζητημάτων που θέτουν τις μεγαλύτερες προκλήσεις στην αειφόρο ανάπτυξη στην Ευρώπη.

3. Βήματα για την εφαρμογή της Στρατηγικής και την παρακολούθηση της προόδου της.

Σε επίπεδο συστάσεων και προτάσεων η Επιτροπή αναγνωρίζει, μεταξύ άλλων, τους επόμενους άξονες προτεραιότητας:

- Βελτίωση της συνοχής των μέτρων πολιτικής. Η αειφόρος ανάπτυξη πρέπει να καταστεί κεντρικός κλάδος όλων των κλάδων και των μέτρων πολιτικής. Η Επιτροπή δεσμεύεται να υποβάλει στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken, πρόγραμμα δράσης για βελτίωση του κανονιστικού πλαισίου. Σε αυτό θα περιλαμβάνονται μηχανισμοί που να εξασφαλίζουν ότι όλες οι κύριες νομοθετικές προτάσεις περιλαμβάνουν αξιολόγηση των πιθανών οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων από τη λήψη, ή μη, μέτρων τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ.
- Ενδεδειγμένη τιμολόγηση προς

επηρεασμό της συμπεριφοράς των ατόμων και επιχειρήσεων. Η σύσταση αυτή προβλέπεται να προκαλέσει ιδιαίτερες δυσκολίες στην εφαρμογή της, καθώς τα ζητούμενα είναι η κατάργηση των επιδοτήσεων που ενθαρρύνουν την ασύνητη χρήση των φυσικών πόρων και η τιμολόγηση της ρύπανσης.

- Επενδύσεις στην επιστήμη και στην τεχνολογία για το μέλλον.

Πύργοι Πάπιγκου, Φωτ. Χ. Παπαϊωάννου

Η σύσταση αυτή αναμένεται να επηρεάσει τον σχεδιασμό για το 6ο Πρόγραμμα Πλαίσιο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης της ΕΕ.

Ως προς τους σκοπούς και τα μέτρα η Επιτροπή εστιάζεται στα προαναφερθέντα κύρια προβλήματα. Η Στρατηγική προτείνει πολυάριθμα μέτρα, από τα οποία αξίζει να αναφερθούν αυτά που σχετίζονται με χρονικές δεσμεύσεις:

- ✓ Έγκριση της οδηγίας για τη φορολόγηση των ενεργειακών προϊόντων έως το 2002.
- ✓ Δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Αρχής Τροφίμων το 2002.
- ✓ Θέσπιση, από την Επιτροπή, συστήματος δεικτών βιοποικιλότητας έως το 2003.
- ✓ Δημιουργία έως το 2005 ενός οργάνου παρακολούθησης και ελέγχου της εμφάνισης λοιμωδών νόσων.
- ✓ Προστασία και αποκατάσταση ενδιαιτημάτων και φυσικών οικοσυστημάτων και σταμάτημα της απώλειας βιοποικιλότητας έως το 2010.
- ✓ Σταδιακή κατάργηση των επιδοτήσεων για την παραγωγή και κατανάλωση ορυκτών καυσίμων έως το 2010.
- ✓ Τα εναλλακτικά καύσιμα, στα οποία συμπεριλαμβάνονται τα βιοκαύσιμα, πρέπει να αποτελούν το 7% τουλάχιστον

στον της κατανάλωσης επιβατικών και φορτηγών αυτοκινήτων έως το 2010 και το 20% έως το 2020.

Τέλος, για τον έλεγχο της εφαρμογής της Στρατηγικής προτείνονται τα ακόλουθα:

- Η Επιτροπή θα υποβάλλει σε κάθε εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αναφορά με τη συγκεκριαιωτική της έκθεση για την εφαρμογή της Στρατηγικής.
- Η Επιτροπή θα προτείνει μικρό αριθμό δεικτών επίδοσης στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης την άνοιξη του 2002.
- Θα συγκροτηθεί μια "στρογγυλή τράπεζα" από 10 περίπου ειδικούς, η οποία θα υποβάλλει έκθεση προς τον Πρόεδρο της Επιτροπής κάθε έτος.
- Ξεκινώντας από το 2002, η Επιτροπή θα διοργανώνει ανά διετία φόρουμ των ενδιαφερόμενων το οποίο θα αξιολογεί την εφαρμογή της Στρατηγικής.

Το κείμενο της Στρατηγικής είναι ένα ολοκληρωμένο και ίσως υπέρμετρα φιλόδοξο κείμενο, το οποίο αρκετές φορές ακροβατεί στην προσπάθειά του να συνταιριάσει την οικονομική πρόοδο, την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική συνοχή. Είναι εμφανές ότι η Επιτροπή αντιμετωπίζει

το ζήτημα της αειφόρου ανάπτυξης με όρους αγοράς. Το γεγονός αυτό χωρίς να είναι αρνητικό από μόνο του, προκαλεί τον κίνδυνο εξασθένησης των κύριων σκοπών, όταν αυτοί θα υλοποιηθούν με μέτρα, τα οποία δεν θα πρέπει να διαταράξουν τη λειτουργία μιας ελεύθερης και πλήρους ανταγωνιστικής αγοράς. Οι δεσμεύσεις που αναλαμβάνει η Επιτροπή θα δημιουργήσουν πρόσθετες υποχρεώσεις στα κράτη μέλη, οι οποίες δεν θα πρέπει να διακυβευθούν μέσα από ένα συνηθισμένο γραφειοκρατικό σύστημα.

Σε κάθε περίπτωση το κείμενο είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, καθώς εκτός των προτεινόμενων μέτρων, προβλέπει και μία σαφή διαδικασία εφαρμογής και αναθεώρησης της Στρατηγικής. Ιδανικό θα είναι η Στρατηγική να εφαρμοσθεί και να αναθεωρείται κάτω από τις συντονισμένες δυνάμεις που αναμένεται να εμφανισθούν από τον συνδυασμό της οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής διάστασης, και όχι μόνο από τις δυνάμεις της αγοράς.

Το πλήρες κείμενο της Στρατηγικής διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://europa.eu.int/comm/environment/eussd/index_el.htm

Στέφανος Φωτίου

Ευρωπαϊκή Νομοθεσία για την Προστασία των Υδάτων

Η περιβαλλοντική νομοθεσία τείνει να γίνεται περισσότερο αυστηρή, αφήνοντας λιγότερο χώρο για συμφωνίες μεταξύ αυτών που την επιβάλλουν και εκείνων που οφείλουν να συμμορφώνονται με αυτήν. Η αρχή "η πρόληψη είναι καλύτερη και φθηνότερη από τη θεραπεία" έχει υιοθετηθεί σε πολλά σημεία κλειδιά της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, όπως η απαίτηση της εκπόνησης Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων πριν από μεγάλης κλίμακας έργα και η αδειοδότηση νέων χημικών ουσιών.

Η πιο ολοκληρωμένη νομοθεσία στον τομέα της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής νομοθεσίας είναι αυτή του νερού. Η ευρωπαϊκή πολιτική για το νερό άρχισε να εκδηλώνεται με το Πρώτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, το 1973, στη συνέχεια του οποίου ακολούθησαν νομοθετήματα, με πρώτο την Οδηγία για τα επιφανειακά νερά, το 1975, και τελευταίο την Οδηγία για το πόσιμο νερό, το 1980. Στη δεκαετία εκείνη θεσπίστηκε νομοθεσία για τα νερά κολύμβησης (1976), για τις περιοχές αλιείας (1978), για τις περιοχές οστρακοειδών (1979) και για τα υπόγεια νερά (1980). Στο πεδίο της νομοθεσίας για τις οριακές τιμές εκπομπών εκδόθηκε η Οδηγία για τις επικίνδυνες ουσίες (1976), καθώς και οι σχετικές Οδηγίες για συγκεκριμένες ουσίες.

Μια δεύτερη σειρά κανονιστικών πράξεων για το νερό ξεκίνησε με την Οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (1991) και με την Οδηγία για τα νιτρικά (1991). Επίσης, εκδόθηκαν αναθεωρήσεις των Οδηγιών για τα νερά κολύμβησης και για το πόσιμο νερό στη σημερινή τους μορφή (1994 και 1995 αντιστοίχως), αναπτύχθηκε το Πρόγραμμα Δράσης των Υπόγειων Υδάτων και το 1994 έγινε πρόταση για Οδηγία οικολογικής ποιότητας υδάτων. Η Οδηγία ολοκληρωμένης πρόληψης και ελέγχου της ρύπανσης (96/61/ΕΚ) για τις μεγάλες βιομηχανικές εγκαταστάσεις, επίσης, προβλέπει την προστασία των υδάτων.

Έκτοτε κατόπιν μακρών συζητήσεων, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έχει γίνει πλήρως αντιληπτό ότι για την αποτελεσματική προστασία του νερού χρειάζεται νομοθεσία οριακών τιμών εκπομπών καθώς και νομοθεσία ποιοτικών σταθεροτύπων για το νερό, δηλαδή, μια συνδυασμένη προσέγγιση.

Η Οδηγία Πλαίσιο 2000/60/ΕΚ για τα ύδατα

Το 1995, οι ευρωπαϊκές περιβαλλοντικές υπηρεσίες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπήρχε ανάγκη για ριζική αλλαγή και αναδόμηση της πολιτικής της Κοινότητας στην προστασία των υδάτων. Η Κοινότητα, η οποία ήδη είχε αρχίσει να αναγνωρίζει την ανάγκη για μια ευρύτερη θεώρηση της πολιτικής στα θέματα προστασίας του νερού, εισάκουσε το αίτημα της Επιτροπής Περιβάλλοντος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου των υπουργών περιβάλλοντος για αναθεώρηση της πολιτικής της.

Ακολουθώντας τις συμβουλές όλων των ενδιαφερόμενων πλευρών, όπως τοπικών και περιφερειακών αρχών, χρηστών, δικαστηρίων, εταιρειών ύδρευσης, βιομηχανιών, αγροτικών οργανισμών και βεβαίως των καταναλωτών και των μη κρατικών περιβαλλοντικών οργανώσεων, η Επιτροπή υιοθέτησε το 1997 την πρόταση για την Οδηγία Πλαίσιο για τα ύδατα. Η επιδίωξη της είναι να εγκαταστήσει ένα νομοθετικό πλαίσιο, ώστε να επιτύχει τους ακόλουθους τέσσερις σκοπούς αιεφό-

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Α. Χαντζαρίδου

ρου πολιτικής για το νερό:

- επάρκεια πόσιμου νερού,
- επάρκεια νερού για άλλες χρήσεις,
- προστασία του περιβάλλοντος,
- πρόληψη και αποτελεσματική αντιμετώπιση πλημμυρών και ξηρασίας.

Η φιλοδοξία της Οδηγίας είναι να επιτύχει "καλή κατάσταση" για τα υπόγεια και τα επιφανειακά ύδατα, το αργότερο έως το τέλος του 2010.

Εισάγει την αντίληψη της διαχείρισης της περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού, βασισμένη στην εκτίμηση των γνωρισμάτων αυτής, στην παρακολούθηση της κατάστασης επιφανειακών και υπόγειων νερών, στον προσδιορισμό στόχων ποιότητας, στην πραγματοποίηση σχετικών προγραμμάτων και έργων, στη λήψη μέτρων για την επίτευξη των στόχων αυτών.

Ωστόσο, παρά τις προβλέψεις, η διοικητική οργάνωση για την επίτευξη της διαχείρισης των λεκανών ποταμών αφήνεται στη βούληση των κρατών μελών.

Τα προγράμματα που θα οδηγήσουν στη λήψη των μέτρων, θα πρέπει να ακολουθούν την παραπάνω συνδυασμένη προσέγγιση με τον καθορισμό οριακών τιμών εκπομπών και ποιοτικών σταθεροτύπων. Έτσι, θα πρέπει να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις όλης της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τις οριακές τιμές εκπομπών: Οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, Οδηγία για τα νιτρικά, Οδηγία για τον ολοκληρωμένο έλεγχο και προστασία κατά της ρύπανσης, Οδηγία για την προστασία φυτικών προϊόντων και Οδηγίες επικίνδυνων ουσιών. Επίσης, τα ποιοτικά σταθερότυπα της Οδηγίας Πλαίσιο και της λοιπής ευρωπαϊκής νομοθεσίας για το νερό (π.χ. Οδηγία για τα νερά κολύμβησης) πρέπει να βρίσκονται σε συμφωνία. Τα προγράμματα των μέτρων θα πρέπει να βασίζονται σε όλη τη σχετική με το νερό νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και στις εθνικές νομοθεσίες.

Επιπλέον, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίσουν την τιμολόγηση όλων των υπηρεσιών ύδατος. Αυτό σημαίνει ότι στην τιμή του νερού θα πρέπει να

Ποταμός Βοϊδομάτης, Φωτ. Χ. Παπαϊωάννου

συμπεριλαμβάνεται ολόκληρο το κόστος της παροχής, της συλλογής και της επεξεργασίας των λυμάτων καθώς και της χρήσης του νερού για αναψυχή.

Σύμφωνα με την Οδηγία τα κράτη μέλη οφείλουν:

1. Να θεσπίσουν νομοθεσία σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Οδηγίας Πλαίσιο για τα ύδατα, καθώς αυτή ρυθμίζει στο εξής την ευρωπαϊκή πολιτική στα θέματα νερού, αφού ισχύει από την ημέρα υπογραφής της. Επιπλέον, η Οδηγία Πλαίσιο έλαβε υπόψη παλαιότερες κανονιστικές πράξεις για θέματα νερού, όπως την Οδηγία για τα επιφανειακά ύδατα, τις Οδηγίες για τις περιοχές των οστρακοειδών και αλιευμάτων και την Οδηγία για τα υπόγεια ύδατα, ώστε αυτές να καταργηθούν, με την ολοκληρωμένη εφαρμογή της Οδηγίας Πλαίσιο.
2. Να καθορίσουν τις λεκάνες απορροής των ποταμών τους και να συστήσουν μέσα σε αυτές διοικητική αρχή για την εφαρμογή όσων απορρέουν από την Οδηγία.
3. Να προσδιορίσουν τα επιφανειακά και υπόγεια ύδατά τους που χρησιμοποιούνται ή πρόκειται να χρησιμοποιηθούν ως πόσιμο νερό.
4. Να εκτιμήσουν τις ανθρώπινες δραστηριότητες που σχετίζονται με τα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα σε κάθε λεκάνη απορροής ποταμού, λαμβάνοντας υπόψη τη ρύπανση από σημειακές και μη σημειακές πηγές, την άντληση, καθώς και οτιδήποτε άλλο μειώνει την ποιότητα του νερού.
5. Να εφαρμόσουν σχέδια διαχείρισης των υδάτινων πόρων των λεκανών απορροής, βασισμένα στην εκτίμηση των αναγκών για νερό και στις ανθρώπινες δραστηριότητες που σχετίζονται με το νερό για την επίτευξη των ποιοτικών στόχων της Οδηγίας.
6. Να εκπονήσουν οικονομική ανάλυση για κάθε λεκάνη απορροής και να συλλέξουν, ανάμεσα σε άλλα, την απαραίτητη πληροφορία για την εκτίμηση του συνολικού κόστους ανάκτησης του νερού από όλες τις υπηρεσίες που παρέχονται στους χρήστες. Μη συμμόρφωση με την αρχή ότι κάθε χρήση του νερού πρέπει να χρεώνεται πλήρως, είναι δυνατό να γίνεται παραδεκτή σε εθνικό επίπεδο κάτω από αυστηρές και συγκεκριμένες συνθήκες που καθορίζονται στην Οδηγία, και μόνο αφού ακολουθηθεί συγκεκριμένη διαδικασία.
7. Να εμπλέξουν όλες τις ενδιαφερόμενες ομάδες, όπως κρατικές υπηρεσίες.

Μιλτιάδης Σεφερλής

Ποιότητα Ποτάμιων Ενδιαιτημάτων

Νέα Προσέγγιση στην Αξιολόγηση της Ποιότητας των Ποταμών

Σε χώρες όπου η παρακολούθηση των βιοτικών γνωρισμάτων των ποταμών έχει καθιερωθεί εδώ και αρκετά χρόνια, έχουν αναπτυχθεί μέθοδοι που συνεκτιμούν, εκτός από την πανίδα και τη χλωρίδα, γεωμορφολογικά και υδρολογικά γνωρίσματα των ποταμών, προκειμένου να δείξουν όσο το δυνατό πιο ολοκληρωμένα την ποιότητά τους ως οικοσυστήματα.

Αρχικά, στην Αγγλία, η Εθνική Αρχή για τα Ποτάμια Συστήματα και, στη συνέχεια, η Υπηρεσία Περιβάλλοντος, ασχολήθηκαν από το 1994 με ένα νέο σύστημα εκτίμησης της ποιότητας των οικολογικών γνωρισμάτων των ποταμών, την Επισκόπηση Ποτάμιων Ενδιαιτημάτων (River Habitat Survey, RHS). Ακολούθησαν άλλες χώρες, όπως Γερμανία, Αυστραλία, Γαλλία, Αυστρία και Καναδάς, ενώ τα τελευταία χρόνια υπάρχει αυξανόμενο ενδιαφέρον από πολλά άλλα κράτη.

Η Επισκόπηση Ποτάμιων Ενδιαιτημάτων (RHS) καταγράφει σε στατιστικά αντιπροσωπευτικό μήκος του ποταμού ή σε επιφάνεια της λεκάνης απορροής, συγκεκριμένα γνωρίσματα σχετικά με την υδρολογία, τη γεωμορφολογία, τη βλάστηση, τις χρήσεις γης, τα τεχνικά έργα και τις υποδομές. Κατηγοριοποιεί τους ποταμούς σε συγκεκριμένους τύπους π.χ. ορεινά ρέματα, πεδινά ρέματα, μεγάλοι πεδινόι ποταμοί κ.ά. και τους συγκρίνει με αντίστοιχα δεδομένα από σταθμούς αναφοράς, σύμφωνα με δύο συστήματα.

Το πρώτο αναφέρεται στην ποιότητα των ενδιαιτημάτων και αποτελεί τον Δείκτη Ποιότητας των Ενδιαιτημάτων (HQA, Habitat Quality Assessment), που όσο υψηλότερος είναι τόσο πιο αξιόλογα στοιχεία ενδιαιτημάτων συγκεντρώνει το συγκεκριμένο τμήμα του ποταμού.

Το δεύτερο αναφέρεται στον βαθμό της ανθρώπινης επίδρασης σε αυτά τα ενδιαιτηματα και αποτελεί τον Δείκτη Βαθμού Τροποποίησης των Ενδιαιτημάτων (HMS, Habitat Modification Score), οι υψηλότερες τιμές του οποίου φανερώνουν αυξημένη ανθρώπινη επίδραση.

Τα συστήματα αυτά λειτουργούν είτε

συμπληρωματικά είτε ανεξάρτητα. Όλα τα στοιχεία συγκεντρώνονται σε βάση δεδομένων και η σύγκριση των διαφορετικών δειγματοληπτικών επιφανειών στον ίδιο ποταμό, ή σε διαφορετικό με το επιθυμητό επίπεδο (λεκάνης απορροής, νομού, περιφέρειας, οικότοπου, εθνικό), προσφέρει την εκτίμηση για την κατάσταση του συγκεκριμένου τμήματος του ποταμού.

Η ανάγκη για την ανάπτυξη τέτοιων προσεγγίσεων φαίνεται τόσο στη νέα Οδηγία Πλαίσιο για τα ύδατα, όσο και σε προηγούμενες Οδηγίες, όπως η 92/43/ΕΟΚ. Σύμφωνα με την τελευταία, ανατίθεται η υποχρέωση στα κράτη μέλη να αναγνωρίσουν και να περιγράψουν τις Περιοχές Ειδικής Προστασίας, καθώς και να αποτρέψουν περαιτέρω υποβάθμιση της κατάστασής τους. Για την πραγματοποίηση των ανωτέρω υπάρχει η ανάγκη παρακολούθησης με εστίαση στη διατήρηση και, όπου είναι εφικτό, στην επαναφορά των "ιδανικών συνθηκών διατήρησης". Η οικολογική ποιότητα των ποταμών εντός των Περιοχών Ειδικής Προστασίας χρειάζεται να καταγραφεί ως μέρος αυτής της διαδικασίας.

Σύμφωνα με τη νέα Οδηγία Πλαίσιο για τα νερά, εκτός από τις άλλες υποχρεώσεις που απορρέουν για κάθε χώρα μέλος, όπως οι υποχρεώσεις αυτές ορίζονται στο Άρθρο 8 και στο Παράρτημα II της Οδηγίας, θα πρέπει να εξακριβωθεί το εύρος της κλίμακας των οικολογικών δυνατοτήτων που έχει κάθε επιφανειακή υδατοσυλλογή και να περιγραφούν όχι μόνο τα βιοτικά γνωρίσματα της λεκάνης απορροής των ποταμών, αλλά και της γεωμορφολογίας τους και της υδρολογίας τους.

Το σύστημα RHS είναι ένα πολύτιμο κριτήριο στην αξιολόγηση της ποιότητας των ποταμών, διότι μπορεί:

- να χαρακτηρίσει τους ποταμούς, σύμφωνα με το Παράρτημα II της νέας Οδηγίας Πλαίσιο για τα νερά, και να καταδειχθεί έτσι ο τύπος του ποταμού,
- να συλλέγει δεδομένα για την εκτίμη-

Ποταμός Νέστος, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Α. Χαντζαρίδου

ση της συνέχειας του ποταμού, των μορφολογικών συνθηκών και του υδρολογικού καθεστώτος και συνεπώς,

- να μετρήσει ή και να προβλέψει την επίπτωση στα γνωρίσματα των ενδιαιτημάτων του ποταμού από κάποιο συγκεκριμένο έργο,
- να διευκολύνει τη λήψη διαχειριστικών αποφάσεων, αξιολογώντας τα τμήματα του ποταμού ή των ποταμών,
- να προτείνει δράσεις και έργα για την επανόρθωση του ποταμίου συστήματος προς μια φυσικότερη κατάσταση.

Στην Ελλάδα, η μόνη προσπάθεια για συστηματική καταγραφή σύμφωνα με το σύστημα RHS, έχει γίνει μόλις το 2000 από το Εργαστήριο Ζωολογίας του Τμήματος Βιολογίας ΑΠΘ (υπεύθυνη κ. Μαρία Λαζαρίδου Δημητριάδου). Η προσπάθεια επικεντρώνεται στην προσαρμογή του συστήματος στα ελληνικά δεδομένα, αφού οι έντονες αντιθέσεις μεταξύ των εποχών σε περιοχές με μεσογειακό κλίμα όπως η Ελλάδα, δεν επιτρέπει την ασφαλή χρήση του στη μορφή που έχει τώρα.

Γιώργος Χατζηνικολάου

Η τέχνη μιμείται τη φύση

Στον φετινό διαγωνισμό για εικονογράφους πουλιών, που διεξήχθη στο Λονδίνο, ο Πασχάλης Δουγαλής, ένας έλληνας και συνεργάτης που ζει και εργάζεται στο Μόναχο, τιμήθηκε με το δεύτερο βραβείο, για μια εντυπωσιακή συλλογή σχεδίων με καταπληκτική λεπτομέρεια και με ζωντανή απεικόνιση των γνωρισμάτων και των κινήσεων των πουλιών.

Ανάμεσα σε εικονογράφους, που συμμετείχαν στον διαγωνισμό με τέσσερα ασπρόμαυρα σκίτσα και ένα έγχρωμο, ο Πασχάλης Δουγαλής κατάφερε να ξεχωρίσει με την πρωτοτυπία του και την ικανότητα να εναρμονίζει το θέμα με το φυσικό του υπόβαθρο. Δύο έργα του που έκαναν ιδιαίτερη εντύπωση στους κριτές είναι το ασπρόμαυρο σκίτσο "House Martins *Delicbon urbica*", όπου απεικονίζεται ένα πλήθος πουλιών να κάθεται αλλά και να πετά, καθώς και το έγχρωμο σκίτσο του "Bonelli's Eagle *Hieraetus fasciatus*", που επιλέχθηκε για το εξώφυλλο της επόμενης έκδοσης του περιοδικού

British Birds.

Το πρώτο και τρίτο

βραβείο έλαβαν, αντίστοιχα, η Rosemary Watts Powell, από το Hampshire και ο Szabolcs Kokay, από την Ουγγαρία. Τα σχέδια των τριών βραβευθέντων διακρίθηκαν για την ορνιθολογική ακρίβεια, για την καλαίσθητη, αποτελεσματική και ευρηματική τους σύνθεση, καθώς και για τις σωστές αναλογίες.

Χρυσούλα Λιόντα

Επιχορηγήσεις για τη διατήρηση των υγροτόπων

Το Περιφερειακό Γραφείο της Παγκόσμιας Ένωσης για τη Φύση στην Ολλανδία ανακοίνωσε το νέο πρόγραμμα "Μικρές επιχορηγήσεις για το Πρόγραμμα των Υγροτόπων" (Small Grants for the Wetlands Programme-SWP). Το πρόγραμμα αυτό μπορεί να υποστηρίξει έργα έως και 75.000 αμερικανικών δολαρίων για τη διατήρηση και αειφορική διαχείριση των υγροτόπων, τα οποία θα υλοποιούνται σε περίπου 26 χώρες της Ασίας, Αφρικής, Ευρώπης και Λατινικής Αμερικής. Πληροφορίες υπάρχουν διαθέσιμες στη διεύθυνση <http://www.wet-lands.nl> και αιτήσεις στη διεύθυνση esther.blom@nciucn.nl

CIESM

36ο Συνέδριο της Διεθνούς Επιτροπής για την Έρευνα στη Μεσόγειο

Ιδρυθείσα το 1910, η Διεθνής Επιτροπή για την Έρευνα στη Μεσόγειο (Commission Internationale pour l'Exploration Scientifique de la mer Méditerranée-CIESM) είναι από τους παλαιότερους επιστημονικούς διακρατικούς οργανισμούς στον κόσμο. Η Επιτροπή συγχρηματοδοτείται από 22 χώρες μέλη, οι οποίες έτσι υποστηρίζουν το έργο ενός μεγάλου δικτύου 500 ερευνητικών κέντρων και περισσότερων από 2.500 επιστημόνων. Το δίκτυο αυτό προωθεί τις επιστήμες της θάλασσας με σκοπό την προστασία της Μεσογείου για την ευημερία των παράκτιων πληθυσμών.

Η Διεθνής Επιτροπή πραγματοποίησε το 36ο συνέδριό της στο Μονακό, και στην τελετή έναρξης παρουσιάστηκαν ομιλίες με ευρύτερα θέματα, όπως η επίδραση του έρματος των πλοίων στους ωκεανούς, η μικροβιακή ζωή της Μεσογείου, η σεισμικότητα της Μεσογείου και ο συγκερασμός της φυσικής με τη βιολογία στην εξέλιξη των επιστημών της θάλασσας.

Η Μεσόγειος αποτελεί πεδίο ποικίλης ερευνητικής δραστηριότητας, όπως έδειξε η θεματολογία του συνεδρίου και ο αριθμός των συμμετεχόντων. Τα εξειδικευμένα θέματα φυσικής ωκεανογραφίας, θαλάσσιας ζωολογίας, βοτανικής, μικροβιολογίας και βιοχημείας, θαλάσσιων οικοσυστημάτων, αλιευτικών πόρων και παράκτιων οικοσυστη-

Ιόνιο Πέλαγος, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγχρωμων

μάτων που παρουσιάστηκαν, έδειξαν την ευρυγώνια θεώρηση της Μεσογείου από τους 550 και πλέον συνέδρους των 31 χωρών.

Παρά την ποικιλία των θεμάτων, ήταν χαρακτηριστική η έλλειψη ανακοινώσεων σχετικών με την εφαρμοσμένη διαχείριση και προστασία της Μεσογείου. Επίσης, ήταν αξιοσημείωτη η έλλειψη επαρκούς γνώσης επί βασικών σύγχρονων θεμάτων σχετικών με την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, όπως η Οδηγία Πλαίσιο για τα ύδατα.

Στη συνάντηση έγινε σύντομη παρουσίαση και κυκλοφόρησε ενημερωτικό υλικό για τη βάση δεδομένων *CoastBase* (<http://www.coastbase.org>). Η βάση *CoastBase*, ουσιαστικά ένα σχέδιο δράσης, αποσκοπεί στον σχεδιασμό ευρωπαϊκού εικονικού αποθηκευτικού χώρου δεδομένων για τη θάλασσα και την παράκτια ζώνη (*European Virtual Coastal and Marine Data Warehouse*) και υποστηρίζεται από τη σχετική Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η δημιουργία της βάσης ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2000 και ολοκληρώνεται τον Δεκέμβριο του 2001 με τη συνδρομή 11 συνεργατών από ευρωπαϊκές χώρες. Από την Ελλάδα συμμετείχε στο έργο η ανώνυμη εταιρεία παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών "Πληροφόρηση-Επιμόρφωση-Τοπική Ανάπτυξη".

Μιλτιάδης Σεφερλής

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ

✓ Στις 20-30 Νοεμβρίου 2001 διοργανώνεται στην Αθήνα από την ΤΙΦΙΝ Α.Ε. και τον Οργανισμό Ευρωπαϊκής Ανάπτυξης Υποστήριξης & Έρευνας, η πρώτη έκθεση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας. Για πληροφορίες: Τηλ. 01 5248968, Fax 01 5235319 και e-mail megoulis@internet.gr

✓ Στις 28 Νοεμβρίου 2001 διοργανώνεται στο Βερολίνο το 7ο Διεθνές Συνέδριο με θέμα την εκπαίδευση με σύγχρονη τεχνολογία. Πληροφορίες στις διευθύνσεις: <http://www.online-educa.com>, online-educa@icef.com.

✓ Στις 28 Νοεμβρίου 2001 διοργανώνεται στο Βερολίνο το ετήσιο συνέδριο με θέμα την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Περισσότερες πληροφορίες στη διεύθυνση Astrid Jaeger, ICEF Berlin, Leibnizstrasse 32, 10625 Berlin ή στην ηλεκτρονική διεύθυνση astrid.jaeger@icef.com

CONVENTION ON WETLANDS
CONVENCIÓN SUR LES ZONES HUMIDES
CONVENCIÓN SOBRE LOS HUMEDALES
(Ramsar, Iran, 1971)

Το Βραβείο Ραμσάρ (Ramsar Wetland Conservation Award) καθιερώθηκε το 1996 με την Απόφαση VI.18 της 6ης Συνάντησης του Συμβουλίου των κρατών μελών της Σύμβασης Ραμσάρ για τους Υγροτόπους.

Λίμνη Πρέσπα, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγχρωμον

Υποψηφιότητες για το Βραβείο Ραμσάρ

Σκοπός του βραβείου είναι να αναδεικνύει τη συνεισφορά προσώπων, οργανισμών και κυβερνήσεων από όλον τον κόσμο στην προώθηση της διατήρησης των υγροτόπων και της αειφορικής διαχείρισής τους. Πρώτη φορά απονεμήθηκε στην κ. Μυρσίνη Μαλακού για τις μακροχρόνιες δημιουργικές της προσπάθειες στην Πρέσπα, κατά την 7η Συνάντηση του Συμβουλίου της Σύμβασης, που έγινε το 1999 στο Σαν Χοσέ της Κόστα Ρίκα.

Η Διαρκής Επιτροπή Ραμσάρ, τον Οκτώβριο του 2000, αναθέωρησε τα κριτήρια και τις διαδικασίες για την απονομή του βραβείου και αποφάσισε να επιλέξει τρεις νικητές, τους οποίους θα παρουσιάσει στην 8η Συνάντηση του Συμβουλίου, που θα γίνει στη Βαλένθια της Ισπανίας τον Νοέμβριο του 2002. Επιπλέον, το βραβείο θα συνοδεύεται και από το χρηματικό έπαθλο Ένια Special Prize, που φθάνει το ύψος των 10.000 αμερικανικών δολαρίων.

Προτάσεις για βραβεύσεις είναι ευπρόσδεκτες τόσο από άτομα όσο και από οργανώσεις και κρατικούς οργανισμούς που έχουν αναπτύξει πρωτοβουλίες με σκοπό τη μακροχρόνια διατήρηση των υγροτόπων και την αειφορική τους διαχείριση. Ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί σε όλες εκείνες τις δραστηριότητες που ήταν υποδειγματικές και πρακτικά υλοποιήσιμες από τα κράτη μέλη.

Οι προτάσεις θα πρέπει να δηλωθούν πριν από τις 31/12/2001 στο Γραφείο Ραμσάρ στην Ελβετία. Αιτήσεις είναι διαθέσιμες τόσο από το Γραφείο Ραμσάρ όσο και από το διαδίκτυο στη διεύθυνση http://ramsar.org/key_award_form_e.htm.

Τα ονόματα εκείνων που θα βραβευθούν θα ανακοινωθούν στην τελετή έναρξης της 8ης Συνάντησης του Συμβουλίου, στις 18 Νοεμβρίου 2002.

Βασιλεία Αρτεμιάδου

Α Μ Φ Ι Β Ι Ο Ν

Τεύχος 40

Διμηνιαία έκδοση του ΕΚΒΥ ISSN 1106 - 3866

Ταχυδρομική διεύθυνση: Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων

14ο χλμ Θεσσαλονίκης - Μηχανιώνας, 570 01 Θέρμη,
τηλ. (031) 473.320, 473.432, 475.604 - φαξ: (031) 471.795

E-mail: mariak@ekby.gr

Υπεύθυνη Έκδοσης: Μαρία Κατσακίωρη

Συντακτική Επιτροπή: Βασιλεία Αρτεμιάδου, Ηλίας Δημητριάδης,
Μαρία Κατσακίωρη, Θάλεια Λαζαρίδου, Σπύρος Ντάφης,
Δημήτρης Παπαδήμος

Φιλολογική επιμέλεια: Χρυσούλα Λιόντα

Φωτογραφία εξωφύλλου: Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγχρωμον

Φωτοστοιχειοθεσία - Επιμέλεια έκδοσης: ANIMA GRAPHICS
Υιοί Α. Υφαντή Ο.Ε., Φραγκίνη 9, 546 24 Θεσσαλονίκη

Κείμενα και φωτογραφίες που αποστέλλονται για δημοσίευση στο περιοδικό δεν επιστρέφονται. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ή η μετάδοση με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο του περιεχομένου του ΑΜΦΙΒΙΟΝ μόνο εφόσον γίνεται αναφορά στην πηγή.

